

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 5. An sit de fide ignorari ab Angelis secreta cordis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

contendunt Vsq. disput. 209. cap. 3. & Suar. lib. 2. num. 2. Tametsi enim actus, & habitus, sunt se totis intentione respectui realiter: tamen non omnis ratio est ratio respectui formaliter & expressè: possuntque inadæquate ut absoluti cognosci, imò & videri. Sicut albedo verb. grat. se quidem tota realiter est dependens à Deo, & à subiecto; quia se tota est creatura, & accidens: tamen oculus eam videt ut absolutum quid, non visa dependentia à Deo, aut à subiecto.

40. Obijcies, experientia constare quòd Angeli, etiam mali, cognoscant & prodant non raro cogitationes cordium. Nam magi & Energumeni diuinant interdum quid homines intra se & in mente deliberauerint, aut cogitauerint, ut de Albicerio quodam mago testatur D. Augustinus lib. 1. contra Academicos cap. 6. de alijs alijs apud Delrium lib. 4. Disquisit. cap. 2. Quest. 2. & de Energumenis recentis experientia quotidiana notam fecerunt exorsissimi Iuliodunenses.

Angust. Delrio. Quomodo de uires interdum detegunt secreta cordium.

Respondeo ipsos non prædicere interdum futura libera, quæ tamen cerum est naturaliter per seipsa cognosci non posse. Possunt autem hæc, sicut illa, reuelari interdum dæmonibus, ipsidem ferè de causis alibi explicatis. Possunt item facilius detegere arcana cordis, vel quia licet à nobis secreta patentur, representantur in phantasmate, vel in affectu appetitus sensibili in idem tendente, aut cum ipsis latius conexo: vel aliquo alio affectu interno, vel signo externo indicantur: aut præbetur dignominibus uehementis coniectura, præsertim adiuncto longo usu & experientia dæmonum circa rerum eiusmodi conexiones. Interdum etiam produunt tantum actus sensus interni, aut appetitus sensitui, quos ab actibus intellectus & voluntatis, etiam liberis, non semper facile discernimus. Nonnunquam etiam ipsimet tales actus phantasia & appetitus excitant, & reuelant. Neque latent ipsos apprehensiones tunc in mente formatæ ad excitationem phantasmatum, quas licet in seipsis non videant, cognoscunt, nempe in indicio certo, quo satis produntur. Ut nos non latet formari ab oculato & vigile, & attendente, visionem albedinis aut albis ipsi proposita: atque etiam interiorum formari intellectionem & inquisitionem obiectorum eorundem, quibus exterioribus percellitur. Hoc enim indicium externum sufficiens est. Præterea ut rectè D. Thom. quest. 57. art. 4. possunt dæmones per indicia externa, ut pulsationem, immutationem vultus, & alias corporis affectiones, deprehendere affectus animi; quod & medici faciunt: sed illi ed molius, quòd subtilius huiusmodi mutationes corporales aduertunt & expendunt. Item ex operibus externis colligunt interiorum voluntatis: ut ex obedientia, & submissio-nem internam animi, & similia. Possunt

etiam fortè actus internos aliorum cognoscere naturaliter ipsis volentibus, aut etiam nolentibus, Deo permittente ob aliquem bonum finem suæ prouidentia, ut dicemus sect. 6.

SECTIO V.

An sit de fide ignorari ab Angelis secreta cordis.

Respondeo esse quidem idèditiùs, & scripturè communiori Patrum sententiæ longè conformius: non videri tamen simpliciter esse de fide. Vtraque pars responsi declarabitur expendendo argumenta, quibus Suar. & Vsq. contendunt esse de fide. Ille quidem expressè lib. 3. cap. 21. num. 3. hic autem æquiuvalenter disput. 209. cap. 1. num. 2.

71. Non ita probatur id esse de fide.

Probat igitur primò ijs Scripturæ locis, quibus ad augendam Dei scientiam Scripturæ Deo tribuit, quòd nouerit arcana cordis, quòd sit discretor cogitationum & intentionum, quòd scrutetur corda & renes: psal. 7. v. 9. Sap. 1. v. 6. Jerem. 11. v. 20. Actor. 1. v. 24. Hebr. 4. v. 12. At hæc probatio non uincit. Quia similiter alia multa tribuuntur Deo, quæ tamen Angelis certè conueniunt. Ut intueri abyssos, Daniel. 3. v. 35. numerare multitudinem stellarum; psal. 146. v. 4. scire solutiones argumentorum, Sap. 8. v. 8. & similia.

1. probatio ex pendit.

Probat secundò efficacius ijs Scripturæ locis, quibus affirmari videtur notiam cordis humani soli Deo competere. Primus locus habetur 3. Reg. 8. v. 39. *Et non est cor omnium filiorum hominum.* Es. 47. paral. 6. v. 30. *Tu enim sola nosti corda filiorum hominum.* Verùm sine periculo euidens refutationis responderi potest, quòd non potest tantum cognitionem uniuersalem cordis omnium filiorum hominum. Siue quia uniuersalis omnium simul cognitio excedit naturalem facultatem Angelorum propter multitudinem. Siue potius quia nullus simul assistit omnibus, præbet omnes omnium actus sufficienter præsentat: cum sphaeræ cuiusque Angelorum limitatio sit, quæ ut per totum terrarum orbem circumquaque diffundatur. Aut demum, quia Deus non permittit cognosci omnes: ut Scqr. & alij infra citandi ostendunt. Secundus uero locus prioris mera repetitio est: ubi particula *omnium*, ex illo suppleri debet eodemque sensu intelligi.

4. Expenditur secundu

Sed contra instat aliqui Recentiores, ex hac explicatione sequi, cum ait Scriptura Deum solum creasse omnia quæ sunt, iustificare homines &c. posse dici solum Deum omnia subiectiue creasse, Angelos uero aliquas creaturas creasse: & Deum solum iustificare omnes collectivè, non singulos. Secundò, eodem modo assenti-

solius Dei esse cognoscere corda & reddere hominibus quae sunt promeriti. At Dei solius est, non tantum collectivè omnibus, sed etiam singulis reddere mercedem suorum operum: & nullus alius præter Deum potest vel vnum hominem coronare, & damnare. Tertio, & hæc instantia, inquit, manifesta videtur: certum est maiorem ignorantiam cordis humani tribui creaturis omnibus, quam ignorantiam vultus aut faciei. Nam facies dicitur esse exposita etiam hominum aspectui: & cor, Deo soli notum esse: iuxta illud 1. Reg. 6. v. 5. Homo videt faciem, Deus autem inquetur cor. *Profundum est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscet illud? Ego Dominus, scrutans cor, & probans renes, quod unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum.* Vbi videtur notitia illa soli Deo tribui. Et ratio videtur reddi ex naturali difficultate rei, soli Deo superabili. Verum sermone ibi esse de Deo, ut cum hominibus comparato significat Glossa ibidem, cum ad particulam, *inscrutabile*, addit, *hominibus*. Frustra enim hanc restrictionem adderet, si non modo de hominibus, sed & de Angelis intelligentium putaret. Deinde loco eiusdem particulae in *Herodotus* est *analis*, id est, arumnosum, præfactum obstinatum & desperatum, ut post Vatabulum notat Cornelius à Lapide, in hunc Ieremiam *græcè*. Vbi etiam Christoph. à Castro agnoscit sententiam illam Ieremiam sic habere hebraicè: *Deestorium est cor præ omnibus, & periculum est.* Quis cognoscet illud? *Hæc of hillel mecol, vianus, mi iadehenu.* Septuaginta verò interpretes, quia punctis diuersis pro *analis* legunt *enos* verterunt, *Sadru à xardiu vian, è mdræ, nch àrdgonis egu' vris nstretat vris; Profundum est cor super omnia, & homo est, quis cognoscet illud? Quam postremam lectionem secuti sunt, & vltima illa verba, & homo est, ad Christum retulerunt Tertul. Cyprian. Lactant. Epiphani. Ambrosi. & Augustin. locis à Castro, ubi supra relatis. Fortassis autem sic legi posset interpungendo aliter verba græca, & mutando *vris* in *vrdia*: *Profundum est cor super omnia, & homo est qui cognoscit illud? id est, & quisquam hominum est qui illud cognoscit? Sed licet cum vulgata legamus *inscrutabile*, quod vox Hebræa *analis* permittit: atque etiam Angelos excludere velimus, quod tamen necessarium non esse iam vidimus: non est ibi tantum sermo de cogitationibus & affectibus cordis præsentibus, sed de volubilitate & incertitudine futurorum, ut docent interpretes citati, post Hieronymum, Theophrastum, Rabanum, Bernardum, & Vatabulum. Qui dicuntur hic quoddam epiphonema ex præcedentibus deductum. Dixerat enim v. 5. Ieremias maledictum esse confidentem in homine, & benedictum confidentem in Deo. Deinde verò conclusit v. 9. O quam fallax est cor hominis præ rebus omnibus, & quam varium! Nescias enim quod suas spes dirigat, in Deum, an in creaturam. Cumenim putas totum ex Deo pendere, recurrit ad Aegyptiorum baculus arundineum. Et**

Ad primam instantiam Respondeo ex explanatione non magis id sequi quod dicitur. Adversarij: quam sequeretur ex eo quod aliquis explicaret similiter in sensu collectivò has propositiones: Tu solus produxisti, Tu solus potes producere omnia, Tu solus potes destruere omnia: Tu solus nosti omnia intelligibilia. Quae propositiones manifestè sunt explicandæ in sensu collectivò. Cum euidens sit creaturas posse distribuere ad quæ producere, destruere, intelligere.

Ad secundam, nego assumptum. Scriptura enim loco citato nulla videtur comparatione inter hæc duo: sed tantum ibi Salomon rogatur, ut de cælo exaudiat orantes in templo suo, & det unicuique secundum omnes vias suas, sicut viderit cor eius, quia; inquit, *Tu solus nosti omnia filii hominum, ut timeant te, & dicitur deus, quibus vivunt super faciem terræ.* De loco verò Ieremiam, in quo videtur fieri illa comparatio (quanquam potius est simplex utriusque assertio) dicemus paulo post.

Ad tertiam, in quo antecedens certum est maior ignorantiam cordis quam vultus tribui omnibus creaturis, vi illius Ios. Scriptura, de quo nunc disputamus, & in quo de præsentibus solum cogitationibus cordium sermo est, nego: vi aliorum, in quibus non solum de præsentibus cogitationibus cordis sermo est, sed etiam de futuris, & de instabilitate & mutabilitate libertatis humanæ, quæ multo difficilius cognoscitur, quam naturalis mutabilitas vultus, concedo. Dixi, omnibus creaturis: Quia si tantam loqueremur de hominibus certum est cogitationes alieni cordis, etiam præsentis, esse illi ignotiores, quam faciem. Eoque sensu dicitur 1. Reg. 6. Homo videt faciem, Deus autem inquetur cor. Imò etiam Demones ma-

tori attentione & conatu indigesti in illis agnoscendis: ut testantur recentis energumonorum experientia, quemadmodum à viris fide dignis & testibus oculatis accipi.

Secundus Scripturæ locus qui solet afferri ad probandum esse de fide Angelos ignorare cogitationes alienas, habetur Ierem. 13. v. 10. *Profundum est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscet illud? Ego Dominus, scrutans cor, & probans renes, quod unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum.* Vbi videtur notitia illa soli Deo tribui. Et ratio videtur reddi ex naturali difficultate rei, soli Deo superabili. Verum sermone ibi esse de Deo, ut cum hominibus comparato significat Glossa ibidem, cum ad particulam, *inscrutabile*, addit, *hominibus*. Frustra enim hanc restrictionem adderet, si non modo de hominibus, sed & de Angelis intelligentium putaret. Deinde loco eiusdem particulae in *Herodotus* est *analis*, id est, arumnosum, præfactum obstinatum & desperatum, ut post Vatabulum notat Cornelius à Lapide, in hunc Ieremiam *græcè*. Vbi etiam Christoph. à Castro agnoscit sententiam illam Ieremiam sic habere hebraicè: *Deestorium est cor præ omnibus, & periculum est.* Quis cognoscet illud? *Hæc of hillel mecol, vianus, mi iadehenu.* Septuaginta verò interpretes, quia punctis diuersis pro *analis* legunt *enos* verterunt, *Sadru à xardiu vian, è mdræ, nch àrdgonis egu' vris nstretat vris; Profundum est cor super omnia, & homo est, quis cognoscet illud? Quam postremam lectionem secuti sunt, & vltima illa verba, & homo est, ad Christum retulerunt Tertul. Cyprian. Lactant. Epiphani. Ambrosi. & Augustin. locis à Castro, ubi supra relatis. Fortassis autem sic legi posset interpungendo aliter verba græca, & mutando *vris* in *vrdia*: *Profundum est cor super omnia, & homo est qui cognoscit illud? id est, & quisquam hominum est qui illud cognoscit? Sed licet cum vulgata legamus *inscrutabile*, quod vox Hebræa *analis* permittit: atque etiam Angelos excludere velimus, quod tamen necessarium non esse iam vidimus: non est ibi tantum sermo de cogitationibus & affectibus cordis præsentibus, sed de volubilitate & incertitudine futurorum, ut docent interpretes citati, post Hieronymum, Theophrastum, Rabanum, Bernardum, & Vatabulum. Qui dicuntur hic quoddam epiphonema ex præcedentibus deductum. Dixerat enim v. 5. Ieremias maledictum esse confidentem in homine, & benedictum confidentem in Deo. Deinde verò conclusit v. 9. O quam fallax est cor hominis præ rebus omnibus, & quam varium! Nescias enim quod suas spes dirigat, in Deum, an in creaturam. Cumenim putas totum ex Deo pendere, recurrit ad Aegyptiorum baculus arundineum. Et**

quid in eis deploratum (Hebraicè *anuf*) quam hæc cordis humani mutabilitas? Vel etiam: Præcipuum est & inscrutabile cor hominis, qui affert afflicto opera suam offert & spondet, uti vobis, o Iudæi, promittunt Aegyptij. Nunc enim illi deest auxiliandi potestas: nunc constans & seria voluntas. Si enim videat suis rebus expedire: amicum deserit, suaque curat, uti Iudæis fecerunt Aegyptij. Ita ad verbum à Castro & Cornelius supra. Similique habet, sed elegantiarum Bernardinoract. de interiori domo, cap. 44. Ex quibus patet hunc Ieremiam locum Suari & Valsqui non facis suere ad probandum rem esse de fide.

bernard

47. Sed vident aliqui Recentiores, omnes illas varias versiones, quas retulimus, eodem tendere. Nam si dicitur præfractum cor humanum, ex eo dicitur, quod in eius affectus explorandos ingredi non possis: & nullam versionem omittit hanc interrogationem, *Quis cognoscet illud? Ego Dominus.* At hæc sola probat Dei solius esse cognoscere cor. Item omnium consensu vocatur Hebraicè *anuf* verti posse, inscrutabile. Interrogatio autem sequens, *Quis cognoscet illud?* determinat illam acceptionem. Et quod caput est, vulgatam ita vestere, quæ à nemine quocunque potest prætextu rejici potest, ex Trident. sess. 4. At hæc vox, *inscrutabile*, totam, disputationem conficit.

48. Verum quis his omnibus responderi utile potest, nihil inde confici: quia disputatione nostra est de præsentibus cordis cogitationibus: vox autem, *inscrutabile*, potest attribui cordi humano propter mutabilitatem libertatis in varios & contrarios actus, qui à pura creatura certo & infallibiliter prævideri non possunt. Addunt, cor hominis dici dolosum eo loco, non præcise quia mutabile, sed quia versutum & simulatione tegens suos affectus præsentis. Nulloque modo posse tolerari hanc explicationem quod dicatur Angelis inscrutabile cor hominum: si Angelis non obstante externa simulatione hominum videant omnes cordis intimos affectus & recessus, & ignorent tantum an in eo statu sint permansuri. Primum, quia sic posset dici vultus & gestus externos hominum esse inscrutabiles: quia nec homines, nec Angeli sciunt externas operationes esse duraturas, & ignorant futuras. Consequens autem absurdum est: quia Scriptura opponit cor faciei, in eo quod ista appareat, illud verò sit inscrutabile. Reg. 6. v. 7. Secundo, cum Scriptura asserat cor in actu secundo, id est, affectus cordis esse invisibiles, præterquam Deo: dici non potest quod cordis affectus, dum existunt, sunt Angelis conspicui. Neque enim possent dici simpliciter invisibiles & inscrutabiles. Quia unaquæque res dicitur conspicua, si dum est, conspici potest

Obiectio
trimemb.
bitis.

& non quando non est. Tertio, præcipuum eo loco significat, non sceleratum, esse omnium hominum cor: sed finosum & obliquum. Unde Septuaginta legunt, *Profundum est cor hominis super omnia.* Deus autem solus scrutatur illud scrutari, metaphorâ sumptâ ab ijs qui penetrando, intimas alicuius corporis partes, explorant, quæ latent. Ut etiam superficies videatur sana, reperiant, vulnus absconditum. At hæc metaphorâ optimè representat Dei intuitum insipientis præsentis cordis affectus. Quia non ut homines & Angeli hæret in superficie, hoc est, simulatione externa: sed penetrat, nec obstante simulatione retardatur. Non autem cadit hæc metaphorâ in intuitum divinum futurorum cordis affectuum. Nec enim Deus penetrando cor hominum in actu primo, videt quid sit futurum: quia in actu primo est indifferens. Neque recessus, & simulatio ac versutia cordis humani, apparere potest ut impediens Deum ne videat futuros affectus, sed tantum ne præsentis. Ergo illa scrutatio cordis, quam Scriptura tribuit Deo soli, non est inspectio futurorum affectuum, sed præsentium.

Ad hæc Respondeo cor hominis dici dolosum, etiam & præcipue quia præcipue stras fallit, quando mutatur longe præterquam prævidere & sperare debebamus: deque illa specie doli & deceptionis sermonem esse verum loco citato patet ex textu, & interpretibus laudatis num. 46. Ad primam verò instantiam contra hanc expositionem, Respondeo negando assumptum; Possunt enim Angeli cognoscere futuram vultus mutationem naturalem, & necessariam, sicut & alios effectus naturales. Idemque dico de gestibus externis necessariis futuris. Liberi verò, ut tales, pertinent ad cogitationes cordis, id est, ad quoslibet voluntatis, à quibus sicut habent de propria nature quod liberè futuri sint: ita & quod possint latere Angelos.

49.
Sarshe
obiectionis
propositæ

Ad secundam Respondeo Scripturam eo loco, quem expendimus, loqui de corde considerato in ordine ad actus, non presentes solum sed etiam futuros, ratione quorum fatemur esse eorum inscrutabile Angelis. Sed neque eo in loco, in quo in illo ano Scriptura certo asserit ipsam præsentis affectiones cordis esse invisibiles & inscrutabiles illi alteri, præterquam soli Deo, ut ostendimus hac tota sectione in quibus loca examinando. Male autem aduarij ea quæ dicuntur in vniuersa loci expositione volunt transferre ad omnia alia. Quasi verò diversorum locorum non sit diversus sensus; & non sumat singulis seorsum satisfacere, quamvis non omnia, quæ alijs locis respondentur, possint aptari cuilibet.

Ad tertiam, Respondeo, inuositatem & obliquitatem moralem ac metaphoricam cordis humani maxime in eo consistere.

Ppp

quod cor humanum tam varias & contrarias gradiatu vias, & ab vno ad aliud longè diuersum & oppositum tam frequenter mutetur. In eoque profundum est super omnia, id est, fundum habet valde remotum à nostra cognitione: cum scilicet in quo situr sit, & in quos alios affectus sit transiturum, atque ex vno descensurum ad alium: neque habeamus in quo, veluti fundum, quiescat nostra cognitio. Secundum hanc vero metaphoram Deus optime dicitur scrutari cor humanum: quia nouit exactissime omnes eius sinus, obliquitates, ac recessus, & quod tandem euasurum sit. Luxuria illud psal. 138. *Intellerissi cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum inuestigasti & omnes vias meas praeiudicasti.* Idem est autem inuestigare, & scrutari metaphorice cor, siue semitam & vias, & anfractus cordis humani. Quare hæc instanti aduersariorum non sufficiunt ad probandum rem esse certam fide diuina. Cetera vero, quæ circa eundem locum obijciunt, sunt leuioris momenti.

32. Tertius locus habetur 1. Cor. 2. v. 11. *Quis nouit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est &c.* Qui locus fideliter, vt iacet in textu, relatus, tam nihil fuerit auerſarijs, vt mirum sit ab illis adducendum probandum tanquam fide diuina certum id quod intendunt: sicut prudenter annotarunt Ambros. Catharin. & Iustinian. in Comment. ad eundem locum. Neque enim Paulus versus illo magis negat cognoscere Angelos quæ sunt hominis, quam Deum ipsum, quem nosse omnia certissimum est: & expressè ait: *Quis enim hominibus scit quæ sunt hominis &c.* negans tantum hominibus ipsis cognitionem cordis alterius hominis. Ex quo si quis de Angelis idem inferre velit, probanda illi incumbit hæc illatio. Paulus enim id non dicit, sed impliciter a se spiritum omnium scrutari, etiam profunda Dei: ac sic nullas hominum scire quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est: sic neque quenquam cognouisse quæ Dei sunt, nisi spiritum Dei. Quod intellige de facto, & sine privilegio, ac Dei liberalitate. Neque enim Paulus negat Prophetas & viros sanctos, quales illi de quibus mox diximus cum Paulo epistolâ eadem cap. 14. scire & cognoscere interdum cordis aduersarij quem admodum etiam non negat, quod plerimi docent, Beatos lumine gloriæ instructos videre quædam de Dei rebus: Deo tamen liberè ad illa cognoscenda concurrere, non tantum quatenus sunt intellectum Beati instruit lumine gloriæ: verum etiam quatenus liberè cum illo conchirit, & vt causa efficiens, & vt obiectum determinans, ad arcana suorum cognitionem.

33. Obijciunt aliqui Recensiores, Patres communiter sentire contrarium, & nominatim citant Athanas. in epist. 1. ad Serapion. longè post medium, Augustin. tract. 1. in Ioan. Chrysost. Bedam & Anselm.

num in locum Pauli citatum. Qui inferunt ex illo Deum solem cognoscere quæ sunt in homine. Quod etiam (inquit) Pauli intentio omnino postulat. Deus enim discursus est, fidelis necessitas accepisse spiritum Dei: quandoquidem sciunt Dei consilia de futura hominum gloria, quæ in cor hominis non ascendit. Ad hoc verò probandum assumit Paulus quoddam solius est hominis scire sua consilia: ergo & Dei sua habere nota. Sed verum esset hominibus tantum ignotum esse quid alius homo habeat in corde, non autem ipsis Angelis: non bene inferret Paulus nulli alij quam Deo sua consilia nota esse vniuersaliter: sed inferendum esset tantum, nulli homini esse nota. Ergo sicut hac particula, *Quæ sunt hominibus*, excludendæ sunt etiam Angeli: sic à prima particula, *Quæ sunt hominibus*, debent pariter excludi. Respondeo Patres citatos non id colligere ex eo loco: sed Athanasium, Chrysostrum, & Augustinum malè citari, qui nihil tale dicunt locis in obiectione relatis. Beda loquitur de hominibus, iuxta Paulum: *Quis nouit hominum &c.* Anselmus in compendium redegit ea quæ Beda in hunc locum Pauli profectus est. Neque etiam Paulus tali probatione utitur, sed simplici comparatione: tantumque ac præcisè asserit, quod sicut nullus hominum nouit ea quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est: ita ea quæ Dei sunt nemo cognouit, nisi spiritus Dei. Ex quo inferre nos accepisse spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis: mirum quia sine illo non poteramus id scire.

44. Quartus locus habetur 1. Cor. 14. vbi Paulus laudat hominem, qui ex occultorum cordis sui manifestatione colligit Deum inhabitare se in manifestante per specialem assentiam, & verum prophetiæ donum. Adde quod Christus ipse, vt affirmant sancti Patres, frequenter cordium detectione, velut cetero argumento, diuinitatem suam Iudæis probauit Matth. 9. & 12. Luc 5. & 11. aliisque locis.

Respondeo non esse necessarium vt ea omnia quibus plerique mouentur exteriori ad credendum, talia sint, vt à nullo, nisi à Deo fieri possint. Cordium autem manifestatio, per Christum facta, fuit secundum diuinitatis, vt & alia extraordinaria & super hominem ab ipso patrata in argumentum suæ diuinitatis. Non quod præcisè necessarium sit Deum esse, qui quis reuelat cogitationem: nam & Prophetæ, & sancti homines, vel Angeli, per diuinam reuelationem & lumen supernaturale, illud interueni accretelare possunt, & non raro reuelarunt: sed quia Christus hoc opere extraordinario, sicut & alijs mirabilibus, confirmabat se Deum esse, vt affirmabat. Nec obest, quod Angeli aliquid tale præstare possent. Nam etiam vim habent impediendi, ne homines aquis insistentes mergantur, & tamen

Christus tali signo diuinitatem suam probauit Petro & sociis, Matth. 14. v. 28. Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas, &c. Qui autem in macula erant, uenerunt & adorauerunt eum dicentes: uere filius Dei es: ut additur ibidem, v. 33. Sic etiam Luc. 5. v. 24. probat Christus se Deum esse, & posse peccata dimittere, curando paralyticum in grabato iacentem: De autem sciatis, quia filius hominis, &c. Tunc ait paralytico: surge, &c. At officere ut surgat repente paralyticus, usque saltem non diu post curetur, & valeat, non uideatur excedere vim naturalem Angelorum, qui applicando actiua passiuus; alia mira prestant. Certè quidem Angeli naturaliter possunt uidere homines sub sicu latentibus. Et tamen Nathanaël à Christo laudatus Ioan. 1. v. 48. inde Christum uere filium Dei esse agnoscit v. 39. Unde facile est respondere alteri exemplo ex Pauli uerbis desumpto, de homine colligente, quod uere Deus habuit in Propheta manifestante oculos cordis eius.

Adde Christum & Scripores Canonicos uti plerumque Opus argumentis, quæ auctoritatem sumant ex attestante, cuius auctoritas aliunde sit nota miraculis, prophetiis de illo longe ante prædiciatis, & aliis signis ad fidem faciendam efficacissimis, simul sumptis, & iunctis diuinae prouidentie circa salutem hominum & cultum suum. Sic probat Christus resurrectionem suam ex uisione Luc. 24. v. 39. & ex comestione v. 42. & tamen Angeli uisui facile imponunt & comestione simulant Tob. 12. v. 5. & Genes. 9. v. 9. Sic probat Petrus non esse ebrios Apostolos; quia hora diei tertia Actor. 2. v. 15. Sic denique notat Maldonat. Luc. 24. v. 39. & 41. Scripturam uti popularis interdum argumētis. Et S. Thom. 3. p. quæst. 55. art. 6. ad 1. ut bene notat Suar. ibidem in commentario, ait singula Christi argumenta non sufficere per se singillatim ad manifestandam perfectè resurrectionem, sed simul omnia, maxime propter testimonium Scripturæ, Prophetarum, & Angelorum.

Obiicitur aliqui Recentiores: Opera quibus Deus probatur reuelasse aliquid, debere esse talia; ut uel à Deo solo fieri possent, uel saltem in circumstantiis, quibus reperiuntur, non possint à demonibus fieri. Nam si in iisdem circumstantiis apparentibus possent ab illis fieri: non esset ratio cur determinatè Deo ascriberentur. Atque in prædicto loco Pauli nulla alia circumstantia exprimitur, ex qua possit conici reuelantes oculos cordis esse inspiratos à Deo; si instructi à demonibus idipsum possent. Addunt male supponi à nobis, quod adoratio Christi ut Dei Matth. 14. tribuatur soli ambulationi super aquas. Additur enim quoddam imperium Christi: uenti cessauerint. Et similiter non credi-

dit Nathanaël ex eo tantum quod erat à Deo conspectus sub sicu latens, sed quia Christus illi tacite indicauit, quas habuisset cogitationes. Unde Cyril. lib. 2. in Ioan. cap. 19. ait Nathanaëlem professum esse Christum esse Magistrum, & filium Dei, & regem Israël; quia cognouit Christum inspexisse cordis cogitationes.

Ad primum dico innocentiam uitæ Christianorum fere omnium illius temporis, iunctam reuelationi cordium, ad eum finem, ad quem ab illis manifestè referebatur, nempe ad studium uirtutis & Deum cultum promouendum; fuisse sufficientem circumstantiam ad prudenter iudicandum reuelantes illos esse diuinitus inspiratos.

Ad secundum: Scriptura non exprimit loco citato uentum, cessasse ad imperium Christi: sed tantum cessasse ipso in nauim ingresso. Neque Petrus hoc signum ad illum agnosendum postulauerat: sed tantum dixerat: Domine, si tu es, iube me ambulare super aquas. Et quantum apostoli moti fuissent, uenti cessatione ad Christum adorandum: tam facile demonstrari est facere; ut uentus cesseret, quam ut homo super aquas ambulet. Quare aduersarij nihil ex eo proficiunt. De Nathanaële uero Scriptura non ait Christum eius cogitationes reuelasse: sed tantum de illo dixisse: Ecce uerum Israëlita in quo domus non est. Quod dicere, & agnoscere ex uita præacta, non superat vim Angelorum: ipsoque Christum interrogante: Unde me nosci? respondisse Christum: Priusquam Philippus te uocaret, cum esses sub sicu uide te. Tuncque conuictum Nathanaëlem exclamasse: Rabbi tu es filius Dei, & rex Israël. Cui Christus: Quia dixi tibi, uidi te sub sicu, credis: minus his uidebis. Quibus uerbis non aliam affert causam cur Nathanaël credidit, quam aspectum sub sicu. Si autem propter reuelationem cordis credidisset: Christus non illam rationem multò potentiorē & magis præcipuam omisisset, contentus reddere minorem & imbecilliorē.

His Scripturæ locis addi solet hunc esse communem consensum & traditionem sanctorum Patrum, à quorum consensu in explicatione Scripturæ recedere non licet, est Trid. sess. 4. Et uerum quoniam est Patres communis ita sentire, sed non omnes. Nam Venerabilis Beda tom. 4. lib. 2. in Iob. cap. 7. pag. 533. editionis nouæ, explicans uersum illum. Si fuerit apparet aurum, &c. ait Angelos tanquam per ipsos uel conceptus: non enim quicquam affectuum suorum ad inuicem latere spiritus potest. Simpliciter enim creatura nullam habentes quasi obstaculo corpulentum; perspicua sibi sunt. Similia habet S. Gregor. Magn. de hominibus ipsis beatis lib. 18. Moral. in Iob. cap. 27. alias 31. Ipsa; inquit; eorum claritas uisibilis in æternis cordibus patet. Et cum uniuersumque uultus attendimus

Scriptura uirtut ali quado, tunc argumētis

Maldonat. D Thom. Suar.

136.

Q. III.

Solutio obiectis.

37.

Aliqui dicitur ad uentum cordis ferre non latere Angelos Beda.

Gregor.

simul & conscientia penetratur. Ibi quippe uniuscuiusque mentem ab alterius membrorum corpulentia non abscondet. Sed patebit animus: patebit corporalibus oculis ipsi etiam corporis harmonia. Sicque uniusquisque tunc erit conspicibilis alteri, sicut tunc esse potest conspicibilis sibi. Haec Gregor. Vade concludit civitatem Beatorum allegoricè vocari vitrum mundum. Et immediatè post subiicit. Nunc autem corde nostra quando in hac vita sumus, quia ab altero in alterum videri non possum, non intra vitrea, sed intra lutea vascula concluduntur, &c. In quibus Gregorij verbis Nota rationem illam manifestationis cordium. Ibi quippe membrorum corpulentia uniuscuiusque mentem ab alterius oculis non abscondet: sed patebit animus. Quare ratio Angelis etiam, ac mentibus separatis communis, & magis naturalis est. Imò nec Angelis occultare potest vas istud luteum actus internos, magis quam ipsam animæ substantiam, si nihil aliud obstat. Alia autem nihil obstat ex mente Gregorij: Siquidem totam, impeditenti remotionem significat in eo consistere. Voluntas autem, quam alterum obstaculum esse respondet S. Thom. q. 57, art. 4. ad 1. morale tantum impedimentum esse potest: si nimirum Deus nolit cum Angelis concurrere ad cognoscenda secreta cordis, nisi volente & dirigente subiecto, ut circa Scoti opinionem dicemus paulò post.

59.
Zeno.

His adde Zenonem Veronens. in sermone de præcepto. Attende tibi ipsi, quem Basilii. in lib. de seripe Ecclesi. ait esse Basilii. Sic autem habet: Si nuda tantummodo atque intellecta anima videremus; ex ipsis tantum mentis motibus atque intentionibus cogitationum ad alterum nosceretur. Verè quoniam vixit anima velamine carnis operitur; ad indicanda atque in publicam faciem proferenda ea que in profunda cordis cogitationibus vel secretis commouens, verbis & nominibus et vocabulis intelligemus. Forè pro commouens, legendum commouemus. Idem habet

Basil.

Basil. in homil. super illud: Attende tibi. Vbi sic ait: Si videremus anima omnium oculis conspicua & nuda: inter nos nos conuenire per naturam cogitationum intelligentiam. Nunc quando anima per carnem adoperita velamine, multis variis comminiscitur secum, a verberet cogitationes: & verbis opus habet & nominibus, ut que in reconditori mentis recessu delitescent, in apertum euulget. Adde etiam Theodoret. & Theophylact. in illud 1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar & Angelorum: quorum lingua refert & expendi V. sq. disp. 211. num. 69. & D. August. lib. 2. de genesi contra Manich. cap. 21. vbi sic habet: Neque enim in illis corporibus celestibus scilicet latere possit cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent: sed sicut nonnulli mentis animorum apparent in vultu & maxime in oculis: sic in illa perspicuitate & simplicitate celestium corporum, omnes omnino sui motus latere non arbitror.

Theodoret.
Theophyl.
Valq.

Respondent aduersarij Bedam alibi clarè docere Angelos naturaliter non videre cor humanum: ut tom. 3. in caput 9. Matthæi column. 27. circa illud: Respondens IESVS cogitatione eorum: vbi sic habet: ostendit, se Deum, qui solus potest occulta cordis cognoscere. Et idem supponit tom. 6. in cap. 2. Epist. 1. ad Corinth. column. 271.

Verum Beda posteriori loco ait tantum neminem, id est, nullum hominem, nosse cor alterius. Et exempla quæ profert huiusmodi ignorantia, de hominibus sunt. In priori non est particula solus, perperam addita ab aduersariis: & sensus illius est ostendit se Deum esse, vti affirmabat, qui potest occulta cordis cognoscere, sicut ipse cognoscit, & reuelat ad eum finem ut se Deum esse probet: Christus autem ostendebat se Deum esse faciendo aliqua quæ ab hominibus manifestè fieri nequeunt, neque demonibus poterant iure tribui, quasi Christus eorum operà videretur. Faciendo, inquam, ad probandum se esse Deum. Cuiusmodi fuit tum illa detectio cogitationum, tum etiam illud de quo ibidem sermo est: *Ut autem sciat quia filius hominis habet potestatem in terra dimittere peccata: & consequenter est Deus: quia ut vos ipsi asseritis: Quis potest peccata dimittere nisi solus Deus? Tunc ait paralytico; Surge, tolle lectum tuum, &c.*

Neque dicas Bedam, verbis supra relatis, visualiter in hunc modum argumentari: Quisquis potest occulta cordis cognoscere, est Deus. Christus potest occulta cordis cognoscere: ergo Christus est Deus. Respondeo enim non ita esse: sic enim maior, tam generaliter sumpta falsa esset manifestè: cum multi alij, saltem Dei beneficio, possint occulta cordis cognoscere, ut illi de quibus Paulus 1. Cor. 14. v. 25. Sed illius discursus esse debet: Quicumque potest occulta cordis cognoscere & reuelare ad probandum se esse Deum, in iis circumstantiis, in quibus hæc cognitio & reuelatio non potest tribui nisi speciali Dei auxilio & beneficio, ille sine dubio Deus est: quia scilicet Deus non potest attestari falsitati. Sed Christus ita cognoscebat & reuelabat occulta cordis. Ergo, &c.

Alia quæ testimoniis Basilij & Gregorij respondent, leuiora sunt, & à legitimo sensu verborum bene inspectorum per se satis apperent aliena. Liqueat igitur ex dictis communem hanc Theologorum sententiam de occultatione cordium non ita Scripturæ testimoniis, & Patrum consensu nitri, ut præiudici dogmate habenda sit. In quo nobis consentiunt Occam in 2. quæst. 20. Gabriel ibidem dist. 9. quæst. 2. art. 2. & lect. 3. in Canonem Missæ, Scot. in 2. dist. 9. quæst. 2. ad argumenta 2. quæstionis, alique relati à Suare lib. 2. cap. 23. num. 4. Et hæcenus de priori parte quæstionis propositæ.

Occam
Gabr.
Scot.
Suar.